

2022

Priėmimo planavimo
pokyčio profesinio
mokymo srityje *ex-
ante* poveikio
vertinimas

Tyrimui vadovavo (savininkė ir vadovė):

dr. Lina Novickytė

Tyrimą atliko:

Giedrė Beleckienė, Saulius Kolyta

Informacija tyrimo citavimui:

STRATA (2022). Priėmimo planavimo pokyčio profesinio mokymo srityje *ex-ante* poveikio vertinimas. Vyriausybės strateginės analizės centras.

Parengta vykdant projektą „Įrodymais grįsto valdymo kompetencijų centro įkūrimas“ (Nr.10.1.1-ESFA-V-912-01-0025)

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti info@strata.gov.lt

Turinys

Santrauka	4
1.Įvadas	5
2.Priėmimo planavimo pokyčio profesinio mokymo srityje <i>ex-ante</i> poveikio vertinimas	6
2.1. Sprendžiama problema ir jos pagrindimas	6
2.2. Problemos mastas ir priežastys	8
2.3. Rezultatas, kurio tikimasi priėmus teisės aktą	12
2.4. Problemai spręsti svarstytos alternatyvos	12
2.4.1. Status quo alternatyva	12
2.4.2. Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams	13
2.4.3. Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo PMĮ	15
2.4.4. Nereguliavimo alternatyva	16
2.5. Siūlomos priemonės problemai spręsti	16
2.6. Poveikio tikslinėms grupėms vertinimas	17
2.7. Poveikio vertinimo rezultatai atskiroms sritims	18
2.8. Informacija apie viešąsias konsultacijas (ŠMSM duomenys)	19

Santrauka

Duomenys rodo, kad **priėmimo į profesinį mokymą planavimo ir priėmimo modelis nepakankamai atliepia regioninius darbo rinkos ir profesinio mokymo plėtos poreikius**. Pagrindinės priežastys sietinos su nepakankamu modelio lankstumu ir per dideliu planavimo detalumu.

Profesinio mokymo įstatymas be kitų dalykų reguliuoja profesinio mokymo organizavimą, kuris apima ir priėmimą į valstybės finansuojamas ir nefinansuojamas vietas. Todėl, siekiant profesinio mokymo planavimo transformacijos, inicijuotas Profesinio mokymo įstatymo keitimas, kuris turės įtakos profesinio mokymo sistemos kaitai. Siekiant išanalizuoti galimas transformacijos kryptis ir pasirinkti geriausią iš jų, buvo atliktas numatomo pokyčio *ex-ante* poveikio vertinimas.

Poveikio vertinimas atliktas vadovaujantis 2020 m. kovo 3 d. Nr. 9 Tarpinstitucinio pasitarimo protokolu patvirtintais didesnio poveikio teisės aktų projektų poveikio vertinimo rezultatų pateikimo formos reikalavimais.

Atliekant *ex-ante* poveikio vertinimą, išnagrinėtos **4 alternatyvos**:

- Status quo alternatyva;
- Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams;
- Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo profesinio mokymo įstaigoms;
- Nereguliuojama alternatyva.

Įvertinus alternatyvų privalumus ir trūkumus, antroji alternatyva **“Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams”** buvo **pasirinkta kaip geriausia problemai išspręsti ir jos priežastims pašalinti**. Šios alternatyvos įgyvendinimas leistų patobulinti priėmimo į profesinio mokymo įstaigas planavimo modelį, kuris taptų aiškesnis visiems proceso dalyviams ir sudarytų prielaidas suinteresuotoms šalims aktyviau įsitraukti į sprendimų priėmimą.

Siūlomos tokios konkrečios priemonės, kurios leistų pašalinti problemos priežastis ir išspręsti (ar bent jau sušvelninti) problemą:

- Nustatyti, kad valstybės finansuojamų profesinio mokymo vietų planavimo procesas visuose lygmenyse (Vyriausybės, Švietimo mokslo ir sporto ministerijos, regionų tarybų ir profesinio mokymo įstaigų) vykdomas remiantis vienu klasifikatoriumi (Lietuvos švietimo klasifikatoriumi), pagal jame apibrėžtas švietimo sritis.
- Nustatyti, kad planavimo procesas visuose lygmenyse vykdomas ne vienerių, o dvejų metų ciklais, Vyriausybei suteikiant įgaliojimus nustatyti preliminarų profesinio mokymo valstybės finansuojamų vietų skaičių 2 metams, kuris būtų kasmet peržiūrimas ir koreguojamas atsižvelgiant į darbo rinkos ir šalies poreikius.
- Įgalinti Švietimo, mokslo ir sporto ministrą 2 metų laikotarpiui nustatyti planuojamą valstybės finansuojamų vietų skaičių pagal Lietuvos švietimo klasifikatoriuje apibrėžtas švietimo sritis ir regionus, neviršijant Vyriausybės patvirtinto preliminarus vietų skaičiaus.
- Numatyti galimybę regionams vykdant priėmimą į kitą švietimo sritį perkelti ne daugiau nei 10 procentų nuo planuoto bendro valstybės finansuojamų vietų skaičiaus (taikoma tuo atveju, jeigu liko neišnaudotų valstybės finansuojamų vietų).

1. Įvadas

Profesinis mokymas yra skirtas padėti asmeniui įgyti, keisti ar tobulinti kvalifikaciją ir pasirengti dalyvauti kintančioje darbo rinkoje. Profesinis mokymas gali būti pirminis ir tęstinis.

Pirminis profesinis mokymas yra formalusis¹, skirtas įgyti pirmąją kvalifikaciją. Jis teikiamas ne jaunesniems kaip 14 metų mokiniams ir yra įgyvendinamas pagrindinio, vidurinio ir povidurinio (aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio) mokymo lygmenimis. Mokiniais sudarytos galimybės kartu su profesine kvalifikacija įgytu pagrindinį arba vidurinį išsilavinimą.

Tęstinis profesinis mokymas teikiamas asmeniui, turinčiam pirmąją kvalifikaciją arba aukštojo mokslo kvalifikaciją. Jis skirtas turimai kvalifikacijai tobulinti ar naujai įgyti ir gali būti įgyvendinamas pagal formaliąsias ir neformaliąsias programas².

Pagrindinės profesinio mokymo **organizavimo nuostatos** apibrėžtos Profesinio mokymo įstatyme³. Tarp jų – priėmimas į valstybės finansuojamas ir nefinansuojamas vietas. Atsižvelgiant į EBPO rekomendacijas dėl priėmimo į profesinį mokymą⁴ tobulinimo ir siekiant geresnio paklausos ir pasiūlos balanso regioninėse darbo rinkose, inicijuotas Profesinio mokymo įstatymo keitimas. Pastarasis turės įtakos profesinio mokymo sistemos kaitai ir todėl būtina atlikti numatomo pokyčio *ex-ante* vertinimą.

Poveikio vertinimas atliekamas vadovaujantis 2020 m. kovo 3 d. Nr. 9 Tarpinstitucinio pasitarimo protokolu patvirtintais didesnio poveikio teisės aktų projektų poveikio vertinimo rezultatų pateikimo formos reikalavimais.

Šio poveikio vertinimo **tikslas** – išanalizuoti galimas priėmimo į profesinį mokymą planavimo tobulinimo kryptis (alternatyvas), rekomenduoti vieną iš jų kaip tinkamiausią įgyvendinti.

¹ Vykdomas pagal formaliojo profesinio mokymo programas, kurias pabaigus suteikiama valstybės pripažįstama kvalifikacija ar jos dalis.

² Pabaigus neformaliąsias profesinio mokymo programas, suteikiama kompetencija (kompetencijos), kuri (kurios) gali būti pripažįstamos kaip įgyta kvalifikacija ar jos dalis.

³ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.45299?faces-redirect=true>

⁴ OECD (2021), OECD Skills Strategy Lithuania: Assessment and Recommendations, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/14deb088-en>

2. Priėmimo planavimo pokyčio profesinio mokymo srityje *ex-ante* poveikio vertinimas

2.1. Sprendžiama problema ir jos pagrindimas

Problema

Priėmimo į profesinį mokymą planavimo ir priėmimo modelis nepakankamai atliepia regioninius darbo rinkos ir profesinio mokymo plėtros poreikius.

Lietuvos profesinio mokymą sistemą sudaro 56 valstybinės profesinio mokymo įstaigų (2022 m.), neįskaičiuojant jų filialų ir skyrių (toliau – PMĮ), 4 statutinės PMĮ ir 2 nevalstybinės PMĮ. Visoms PMĮ, išskyrus statutines, taikoma bendra priėmimo į profesinio mokymo planavimo tvarka, kuri yra aptariama šiame poveikio vertinime.

Formalusis profesinis mokymas Lietuvoje apima pirminį ir tęstinį profesinį mokymą (kurie skirti atitinkamai pirmajai kvalifikacijai įgyti ir turimai kvalifikacijai tobulinti ar naujai įgyti). Profesinis mokymas organizuojamas dviem formomis – mokyklinė ir pameistrystės.

Nuo 2017 m. priėmimas į formalųjį profesinį mokymą vykdomas centralizuotai per LAMA BPO informacinę sistemą (toliau – LAMA BPO)⁵. Bendrasis priėmimas vykdomas tiek į valstybės finansuojamas (toliau – VF) mokymo vietas, tiek ir nefinansuojamas vietas. Kartu su profesine kvalifikacija asmenys gali įgyti pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą.

Profesinio mokymo įstatymas⁶ numato, kad priėmimas į PMĮ planuojamas ir vykdomas centralizuotai. Sprendimų dėl valstybės finansuojamų vietų planavimo ir paskirstymo svertai sutelkti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje (toliau – ŠMSM). Taip pat, planavimo procese dalyvauja Vyriausybė, regionų plėtros tarybos, sektoriniai profesiniai komitetai. Preliminarus priimamų mokinių į profesinį mokymą skaičius nustatomas kiekvienais metais pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (toliau – EVRK), atsižvelgiant į nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos (toliau – NŽIS) informaciją, regioninius poreikius ir valstybės finansines galimybes. Tuomet VF ir nefinansuojamų vietų skaičius nustatomas pagal savivaldybes, Lietuvos švietimo klasifikatoriuje (toliau – LŠK) apibrėžiamas švietimo sritis ir profesinio mokymo formas, PMĮ ir kvalifikacijas. Profesinio mokymo įstatymo 18 straipsnis numato aštuonias skirtingas Vyriausybės arba švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintas tvarkas, kuriomis vadovaujamos atskiruose planavimo etapuose.

Nuo 2017 m. kasmet pagal švietimo sritis ir apskritis paskirstoma iki 21 tūkst. VF vietų (2017 m. – 20 232, 2018 m. – 20 139, 2019 m. – 19 980, 2020 m. – 20 975, 2021 m. – 20 610)⁷. LAMA BPO duomenys rodo, kad priėmimo į VF vietas plano įgyvendinamas gerėja ir 2021 m. siekė 102 proc. Tam tikri priėmimo įgyvendinimo skirtumai egzistuoja tarp apskričių (2021 m. svyravo nuo 93 proc. iki 118 proc.), tačiau visose apskrityse rodiklis viršijo 90

⁵ LAMA BPO – Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti. Pagrindinis tikslas - organizuoti ir vykdyti priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas procesą, teikti konsultacijas ir pagalbą stojantiems.

⁶ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299/asr>

⁷ <https://profesinis.lamabpo.lt/2021-m/>

proc. (1 lentelė). Pažymėtina, kad priėmimo planas metų eigoje yra taisomas (gana žymiai⁸ koreguojami priėmimo skaičiai į atskiras švietimo sritis). Todėl rodiklio kaitą reikėtų vertinti atsargiai.

1 lentelė. Priėmimo į VF vietas plano įgyvendinimas pagal apskritis:

Apskritis	2018	2019	2020	2021
Alytaus	88%	101%	112%	100%
Kauno	108%	98%	105%	105%
Klaipėdos	78%	112%	108%	104%
Marijampolės	88%	100%	103%	101%
Panevėžio	73%	101%	105%	99%
Šiaulių	89%	88%	106%	95%
Tauragės	59%	85%	114%	118%
Telšių	77%	74%	104%	94%
Utenos	84%	73%	118%	93%
Vilniaus	85%	92%	112%	105%

Šaltinis: ŠVIS, skaičiavimai STRATA

Profesinio mokymo įstatymo įgyvendinimo patirtis rodo, kad dabartinis planavimo procesas yra nepakankamai lankstus, norint reaguoti į regioninius darbo rinkos ar profesinio mokymo plėtros poreikius. Pavyzdžiui, vietos valdžia regionuose neturi svertų reguliuoti priėmimo pagal PMĮ atsižvelgiant į profesinio mokymo kokybę tame regione. PMĮ galimybės keisti nustatytas priėmimo kvotas irgi ribotos dėl centralizuoto planavimo.

Nepakankamą atitiktį regioniniams poreikiams tam tikra dalimi atspindi įsidarbinimo rodikliai. Pavyzdžiui, egzistuoja dideli įsidarbinimo pabaigus PMĮ skirtumai tarp apskričių. 2021 m. absolventų, kurie tų pačių metų lapkričio 1 d. dirbo samdomą darbą, dalis apskrityse svyravo nuo 37 proc. iki 62 proc. (2 lentelė). Atkreiptinas dėmesys, kad įsidarbinimas priklauso ne tik nuo profesinio mokymo planavimo, bet ir jo kokybės, taip pat nuo darbo vietų pasiūlos, darbo sąlygų, krizių poveikio vietos verslui ir darbo rinkai, absolventų mobilumo ir kitų veiksnių.

2 lentelė. Absolventų, kurie tų pačių metų lapkričio 1 d. dirbo samdomą darbą, dalis apskrityse

Apskritis	2021
Alytaus	52%
Kauno	55%
Klaipėdos	52%
Marijampolės	37%
Panevėžio	52%
Šiaulių	55%
Tauragės	45%
Telšių	45%
Utenos	59%
Vilniaus	62%

Šaltinis: ŠVIS, skaičiavimai STRATA

Tikėtina, kad decentralizavus ir supaprastinus priėmimo planavimo procedūras, padidėtų planavimo lankstumas ir galimybės geriau atliepti regioninius poreikius, išaugtų vietos valdžios regionuose ir pačių PMĮ atsakomybė už planavimo kokybę.

⁸ Pavyzdžiui, 2020 m. sausio 30 d. priėmimo plane į Verslo ir administravimo švietimo sritį suplanuota priimti 2280 valstybės finansuojamų mokinių, lapkričio 4 d. priėmimo skaičiai pakoreguoti iki 1686 mokinių.

2.2. Problemos mastas ir priežastys

Aptariama problema aktuali visiems priėmimo į profesinį mokymą planavimo proceso dalyviams, o taip pat ūkio subjektams, valstybės ir savivaldybių institucijoms, kurios naudojami profesinio mokymo sistemos veiklos rezultatais (įdarbina arba gali įdarbinti PMĮ baigusius specialistus) bei planuojantiems stoti į PMĮ.

Profesinio mokymo įstatyme numatytas kasmetinis, centralizuotas priėmimo į profesinį mokymą planavimas apima tam tikrus etapus (žr. 1 pav.):

- ŠMSM kasmet iki sausio 15 d., įvertinusi NŽIS informaciją, regionų plėtros tarybų siūlymus ir valstybės finansines galimybes, teikia Vyriausybei tvirtinti priimamą į PMĮ mokinių preliminarių skaičių pagal EVRK (VF vietas).
- Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras kasmet iki vasario 2 d. pateikia ŠMSM Sektorinių profesinių komitetų siūlymus dėl galimybių vykdyti profesinį mokymą pameistrystės būdu.
- Vyriausybei patvirtinus preliminarius priimamų mokinių skaičius, ŠMSM kasmet iki vasario 15 d. juos paskirsto pagal švietimo sritis, apibrėžiamas LŠK ir pagal savivaldybes ir pateikia LAMA BPO.
- PMĮ kasmet iki kovo 15 d. LAMA BPO pažymi jų licencijoje įrašytas profesinio mokymo programas, į kurias numato vykdyti priėmimą ir VF skaičių jose.
- ŠMSM, pažymėdama LAMA BPO, nustato profesinio mokymo programas, į kurias bus vykdomas priėmimas, pagal PMĮ, VF ir bendrą vietų skaičių. Bendras VF ir nefinansuojamų vietų skaičius nustatomas iki kovo 25 d. atsižvelgiant į kiekvienos PMĮ galimybes kokybiškai suteikti kvalifikaciją (turimą infrastruktūrą, pedagogų skaičių ir jų kompetencijas, mokymo patirtį).

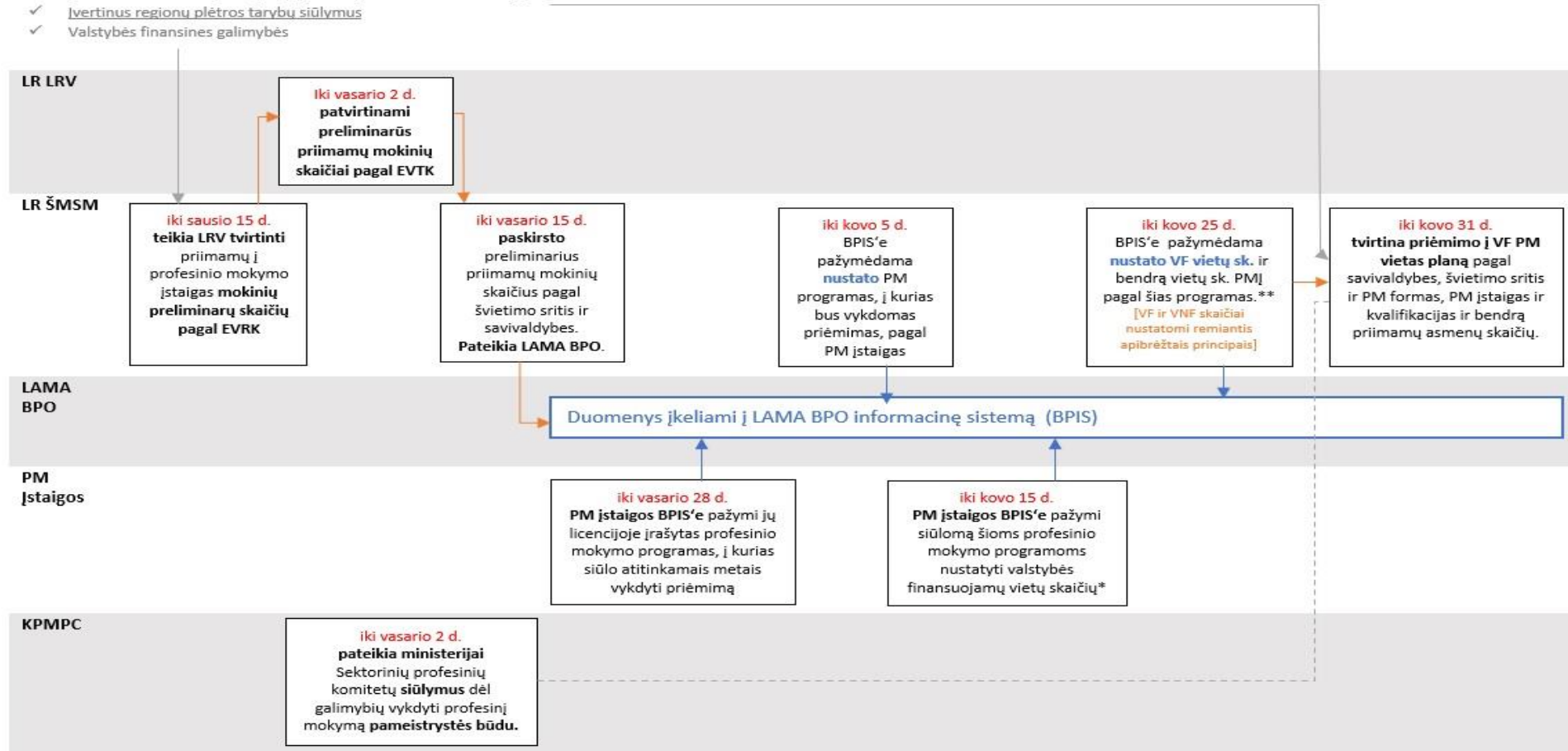
Praktika parodė, kad, lyginant su profesinio mokymo įstatyme numatytais nuostatomis, planavimas įgyvendinamas nepilna aprėptimi, t. y. atsisakyta planavimo pagal profesinio mokymo formas ir kvalifikacijas. Net ir eliminavus keletą elementų, planavimo procesas išliko sudėtingas ir nelankstus. Pvz., priėmimas į profesinį mokymą vyksta keliais etapais. 2021 m. bendrąjį priėmimą į PMĮ sudarė pagrindinis priėmimas (žiemos ir vasaros etapai), papildomas priėmimas (vasaros pabaigoje) ir po nubyrėjimo atsilaisvinusių vietų užpildymas prasidėjus mokymo procesui (šeši dviejų savaičių⁹). Kadangi bendras vietų skaičius nustatomas švietimo srities ir PMĮ lygmeniu, nėra galimybės kaskart atlikti pradinio plano pakeitimus, nes tai stabdytų priėmimo procesą. Todėl, ŠMSM plano keitimą (kai perskirstomos kvotos tarp švietimo sričių, savivaldybių ir PMĮ) atlieka vieną kartą, paprastai tik pasibaigus priėmimo procesui ir atsižvelgiant į realius rezultatus.

⁹ <https://profesinis.lamabpo.lt/wp-content/uploads/2022/01/2021-m.-Bendrojo-priemimo-i-PMI-rezultatu-apzvalga-1.pdf>

1 pav. Esamas planavimo procesas pagal Profesinio mokymo įstatymą

LR ŠMSM įvertinus (analitika):

- ✓ Įvertinus Nacionalinę žmogškiejū išteklių stebėsenos informaciją
- ✓ Įvertinus regionų plėtros tarybų siūlymus
- ✓ Valstybės finansines galimybes

* Profesinio mokymo įstaigos atsižvelgia į ministerijos paskirstytus preliminarūs priimamų mokinių skaičius savivaldybėms (t.y. į skaičius, kuriuos ŠMSM paskirsto ir pateikia LAMA BPO iki vasario 15)

** Ministerija atsižvelgia į PMĮ galimybes kokybiškai suteikti kvalifikaciją (turimą infrastruktūrą, žmonių išteklius, mokymo patirtį).

Teisinis reglamentavimas: ŠMSM Įsakymas „Valstybės finansuojamų ir nefinansuojamų profesinio mokymo vietų skaičiaus nustatymo tvarkos aprašas“ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/916e40a2637711e8b7d2b2d2ca774092/asr>

Šaltinis: STRATA

PROBLEMOS PRIEŽASTYS

▪ Priėmimo į profesinį mokymą planavimas yra nelankstus

Praktika parodė, kad nuo įstatymo aktualios redakcijos įsigaliojimo 2018 metais, įgyvendinti centralizuotai parengtą priėmimo planą be jo pakeitimų nepavyko nė vienais metais. Atskiriems regionams (apskritims) dažniausiai pakanka pagal konkrečias švietimo sritis suplanuotų vietų, tačiau plano keitimo poreikis atsiranda PMĮ lygmenyje. Pavyzdžiui, esant neatitikimui tarp planuotų valstybės finansuojamų vietų pagal švietimo sritis konkrečioje PMĮ (vienoje srityje vietų trūksta, o kitoje lieka nepanaudotų) arba kai vienoje PMĮ nesurenkamas planuotas moksleivių skaičius, o kitose to paties regiono PMĮ pritrūksta valstybės finansuojamų vietų. Tokių neatitikimų nėra galimybės išspręsti gerinant planavimo procesą, nes būsimi moksleiviai turi teisę patys pasirinkti norimą švietimo sritį (programą) ir konkrečią PMĮ pagal savo poreikius.

Priėmimo plano keitimas ar vietų perkėlimas tarp PMĮ yra imlus laikui ir žmogiškiesiems ištekliams darbas, todėl reikėtų mažinti planavimo proceso sąnaudas, nepakenkiant šio proceso efektyvumui ir nesukeliant neigiamo poveikio šalies ir regionų poreikių tenkinimui.

▪ Profesinio mokymo planavimas yra pernelyg detalus

Profesinio mokymo sistema yra sudėtinga, joje naudojami skirtingi klasifikatoriai, ji skirta įvairių poreikių (pvz., su negalia, kalinių) ir išsilavinimo (įgijusiems pradinį, pagrindinį ar vidurinį) žmonėms.

Kvalifikacijų¹⁰ sistemos paskirtis – užtikrinti švietimo sistemoje teikiamų kvalifikacijų atitiktį ūkio reikmėms, jų skaidrumą, palyginamumą, mokymosi tęstinumą, asmenų profesinį ir teritorinį judumą. Šios sistemos pagrindas – profesiniai standartai¹¹. Profesiniame standarte aprašomos ūkio sektoriaus (jo dalies; sektorius ar jo dalis) apibrėžiami pagal ERVK visų lygių (profesinio ir aukštojo mokslo) kvalifikacijos ir joms įgyti reikalingos kompetencijos. Kvalifikacijos lygiai nustatomi pagal Lietuvos kvalifikacijų sąrangą¹², kuri susieta su Europos kvalifikacijų sąranga. Atitinkamo lygio kvalifikacija suteikiama asmeniui, baigusiam profesinio mokymo programą ir (arba) nustatyta tvarka gavusiam jo įgytų kompetencijų įvertinimą. Profesinio mokymo programos klasifikuojamos pagal LŠK, kuris parengtas, remiantis tarptautine klasifikacija ISCED¹³.

Šiuo metu VF vietų skaičius tvirtinamas pagal ERVK, o visų priėmimo į profesinį mokymą vietų skaičius – pagal LŠK klasifikatorius. Vyriausybės nutarimas atspindi Lietuvos darbo rinkos poreikius (darbo jėgos paklausą) pagal ūkio sektorius, o ŠMSM įsakymas parodo, kaip ta paklausa bus tenkinama pasitelkiant profesinio mokymo sistemą. Darbo rinkos poreikiai, be kita ko, remiasi NŽIS, kuri pagrįsta EVRK, rezultatais. Lyginant Vyriausybės nutarimą ir ŠMSM ministro įsakymą, ekonominės veiklos rūšių transformacija į švietimo sritis nėra lengvai suprantama ir tai papildomai komplikuoja profesinio mokymo planavimo procesą.

Programa yra teorinio ir praktinio profesinio mokymo turinio elementų, sudarančių bendrą visumą ir laiduojančių konkrečios kvalifikacijos įgijimą, aprašymas. Kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas nustato profesinis standartas. Jei profesiniame standarte kvalifikacija neaprašyta, pirmiausiai atnaujinamas standartas. Priėmimas į profesinį mokymą vykdomas pagal pirminio¹⁴ ir tęstinio¹⁵ profesinio mokymo formaliąsias¹⁶ programas. Kiekviena mokykla gali skelbti priėmimą tik į tas programas, kurioms turi licenciją, t. y. tinkamą infrastruktūrą, įrangą, mokymo medžiagą ir mokytojus, kurie gali užtikrinti kokybišką mokymą.

¹⁰ Kvalifikacija – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma, kur kompetencija - gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105/asr>

¹¹ <https://www.kpmc.lt/kpmc/kvalifikaciju-formavimas/standartai-2/profesiniai-standartai/>

¹² <https://www.kpmc.lt/kpmc/kvalifikaciju-formavimas/kvalifikaciju-sandara/lietuvos-kvalifikaciju-sandara/>

¹³ <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>

¹⁴ Pirminis profesinis mokymas - profesinis mokymas skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti. (Pagal profesinio mokymo įstatymą)

¹⁵ Tęstinis profesinis mokymas – profesinis mokymas, skirtas asmens turimai kvalifikacijai tobulinti ar kitai kvalifikacijai įgyti arba profesinį standartą atitinkančioms kompetencijoms, siekiant kvalifikacijos (arba jos dalies), įgyti. (pagal Profesinio mokymo įstatymą)

¹⁶ Formalusis švietimas – švietimas, vykdomas pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas švietimo programas, kurias baigus įgyjamas pradinis, pagrindinis, vidurinis arba aukštasis išsilavinimas ir (ar) kvalifikacija arba pripažįstama kompetencija, reikalinga įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti. (pagal Švietimo įstatymą)

Programos aprašas konkrečiai kvalifikacijai įgyti yra vienas, tačiau profesinį mokymą pagal tą pačią programą gali teikti ne viena PMĮ. Pirminio profesinio mokymo programos kodas priklauso nuo to, ar programa teikiama kartu su bendrojo ugdymo programa ar ne (nuo to priklauso mokymosi trukmė). Pirminis ir tęstinis profesinis mokymas skiriasi kreditų skaičiumi (tęstinio profesinio mokymo trukmė yra trumpesnė). Paprasčiau kalbant, to paties lygmens kvalifikacijai įgyti gali būti 3 skirtingo lygmens programos (2 pirminio ir 1 tęstinio)¹⁷. Tokiu būdu, programų, į kurias skelbiamas priėmimas, ir kvalifikacijų, kurios pagal tas programas įgyjamos, skaičius skiriasi (kvalifikacijų yra mažiau, nei programų).

3 ir 4 lentelėse pateikti duomenys rodo, kad vidutiniškai į vieną programą priimama mažiau nei 20 mokinių (2020 m. apie 18 mokinių, 2021 m. – apie 16 mokinių) ir tai kelia abejonių dėl programų tinklo racionalumo (nors tai jau atskira tema ir atskiros analizės objektas). Kita vertus, kuo daugiau turima patvirtintų programų, tuo reikalingas detalesnis planavimas, tuo didesnė tikimybė, kad reikės plano keitimo (žr. pirmąją problemos priežastį). Planavimo detalumas ir augantis programų skaičius lemia didėjančius planavimo kaštus laiko ir žmonių išteklių atžvilgiu, turi neigiamos įtakos planavimo proceso efektyvumui.

3 lentelė. LAMA BPO priėmimo duomenys

Programos pagal įvyjamų kvalifikacijų lygį	2021 m.			2020 m.		
	PMĮ programų, į kurias įvyko priėmimas, skaičius	Unikalių programų, į kurias įvyko priėmimas, skaičius	Suteikiamų (skirtingų) kvalifikacijų skaičius	PMĮ programų, į kurias įvyko priėmimas, skaičius	Unikalių programų, į kurias įvyko priėmimas, skaičius	Suteikiamų (skirtingų) kvalifikacijų skaičius
II lygmens	66	26	10	76	29	11
III lygmens	216	64	30	203	56	26
IV lygmens	974	202	79	924	199	74
V lygmens	-	-	-	6	6	6
Iš viso:	1 256	292	119	1 209	284	117

Šaltinis: LAMA BPO

4 lentelė. Priimtų mokinių skaičius

2020 m.				2021 m.			
Pirminis		Tęstinis		Pirminis		Tęstinis	
Priimta iš viso	Priimta į VF vietas	Priimta iš viso	Priimta į VF vietas	Priimta iš viso	Priimta į VF vietas	Priimta iš viso	Priimta į VF vietas
12 492	12 414	9 521	9 238	11 551	11 489	8 850	8 707

Šaltinis: ŠVIS, skaičiavimai STRATA

Šalia to egzistuoja nuolatinė darbo rinkos kaita. Pastaraisiais metais ekonominis gyvenimas pasižymi sparčiais ir sunkiai prognozuojamais pokyčiais, kurie dažnu atveju negali būti suvaldomi Lietuvos pastangomis, bei dideliu neapibrėžtumu, kurį lemia technologinė pažanga, globalizacija, įtempta tarptautinė situacija, besikeičiantis gyventojų vartojimo pobūdis ir kt. Covid-19 pandemija ir su ja susijusios karantino bei žmonių judėjimo apribojimai, karas Ukrainoje ir tarptautinės sankcijos, išaugusi baltarusių ir ukrainiečių imigracija, regioninės prekybos ir transporto srautų pokyčiai, aukšta infliacija, nutrukę ekonominiai ryšiai su Kinija ar pan. padarė ir vis dar daro didelį poveikį įvairiems Lietuvos ekonomikos sektoriams (ypač viešojo maitinimo, turizmo, prekybos, transporto, statybos sektoriams ir kt.).

¹⁷ Programos pvz. - <https://www.kpmc.lt/kpmc/profesinis-mokymas-3/programos-ir-istekliai/modulines-profesinio-mokymo-programos/>.

Politiniai ir ekonominiai pokyčiai daro tiesioginį pokytį darbo rinkai, kuri tampa mažiau stabili, atskirų kvalifikacijų poreikis tampa vis sunkiau prognozuojamas. Todėl, net nuoseklus ir pagrįstas profesinio mokymo planavimas nebūtinai užtikrins tinkamą darbo rinkos poreikių tenkinimą dėl įvairių subjektyvių veiksnių, tokių kaip PMĮ baigusių absolventų apsisprendimas dirbti ar nedirbti pagal įgytą kvalifikaciją, siūlomo darbo užmokesčio patrauklumas, alternatyvios darbo ir karjeros galimybės kitose valstybėse ir t.t.

Apibendrinant galima teigti, kad kuo detalesnis centralizuotas planavimas, kuo daugiau pjuvių jis apima, tuo labiau apriboja visos profesinio mokymo sistemos, regionų ir atskirų PMĮ lankstumą ir pareikalauja daugiau sąnaudų, tačiau nebūtinai pasižymi geriausiu galutiniu rezultatu.

2.3. Rezultatas, kurio tikimasi priėmus teisės aktą

Geresnis regioninių darbo rinkos ir profesinio mokymo plėtos poreikių tenkinimas.

Gerėjančius planavimo rezultatus (PMĮ tinklo stiprėjimą, augančią profesinio mokymo kokybę ir geresnį regioninių darbo rinkos poreikių tenkinimą) turėtų parodyti gerėjantis profesinio mokymo absolventų įsidarbinimo rodiklis. Planuojama, kad 2025 m. dirbs 80 proc. 20–34 metų asmenų, prieš 1–3 metus gavusių profesinio mokymo diplomą.

Tačiau reiktų atkreipti dėmesį, kad PMĮ baigusio asmens įsidarbinimas priklauso ne tik nuo profesinio mokymo kokybės, bet ir daugelio kitų aspektų (konkrečios kvalifikacijos poreikio darbo rinkoje, asmeninio pasirinkimo, darbo užmokesčio lygio, darbinės patirties ir kt.). Duomenys rodo, kad įsidarbinimui ypač didelę reikšmę turi darbinės patirties turėjimas: iš tų absolventų, kurie mokymosi metu dirbo ir mokėsi, įsidarbina virš 80 proc., kurie baigė pameistrystę – apie 70 proc., tačiau iš tų, kurie mokydami nedarbo ir nesimokė pameistrystės forma įsidarbina tik apie 30 proc.

2.4. Problemai spręsti svarstytos alternatyvos

Problemai išspręsti ir laukiamam rezultatui pasiekti suformuluotos ir žemiau išanalizuotos keturios alternatyvos.

2.4.1. Status quo alternatyva

Profesinio mokymo valstybės finansuojamų vietų skaičiaus planavimas kasmet vykdomas dviem etapais:

- Pirmiausia Vyriausybės nutarimu nustatomas preliminarus priėmimo į profesinę mokymą vietų skaičius, kuris paskirstomas pagal ekonominės veiklos rūšis, prieš tai atsižvelgus į regioninių plėtos tarybų siūlymus ir NŽIS informaciją.
- Antra, valstybės finansuojamų ir nefinansuojamų profesinio mokymo vietų skaičius nustatomas pagal savivaldybes, LŠK apibrėžtas švietimo sritis ir profesinio mokymo formas, PMĮ ir kvalifikacijas.

Modelis pradėtas taikyti po Profesinio mokymo įstatymo pakeitimų 2018 m., tačiau per tą laiką išryškėjo aukščiau išvardinti modelio trūkumai ir negauta įrodymų, kad pradėtas taikyti modelis prisidėjo sprendžiant esmines profesinio mokymo problemas. 2019 - 2021 m. laikotarpiu profesinio mokymo absolventų įsidarbinimo rodiklis išliko žemas ir nesiekė 70 proc.:

- 2019 m. – 67,3 proc.;
- 2020 m. – 56,8 proc.;
- 2021 m. – 69,8 proc.¹⁸

¹⁸ Remiantis ŠVIS duomenimis galima detalizuoti, kad absolventų įsidarbinimas po pirminio profesinio mokymo yra: 2019 m. 56,3%, 2020 m. - 52,6%, 2021 m. - 55,2%. Skaičiuojant 20-34 m. amžiaus įsidarbinimą, kurie baigė profesinį mokymą prieš 1-3 metus, tai būtų: 2019 m. -

5 lentelė. Status quo alternatyvos privalumai ir trūkumai

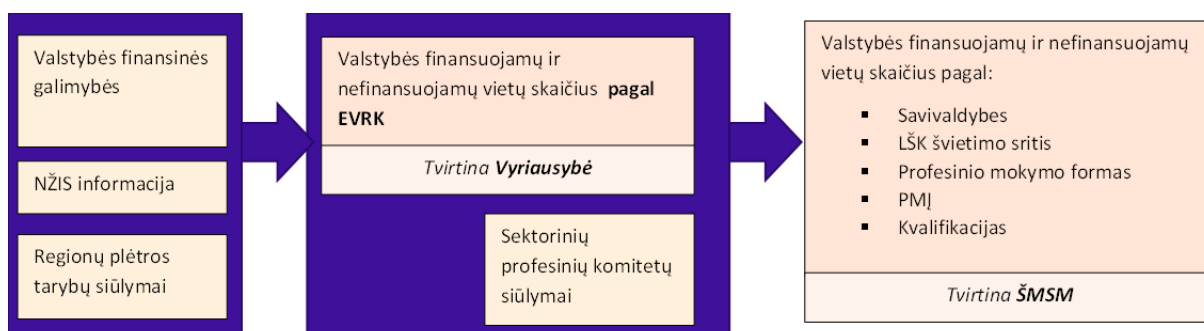
Alternatyvos privalumai	Alternatyvos trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> Planavimo procesas vykdomas centralizuotai, sutelkiant visus planavimo svertus ŠMSM, kuri tiesiogiai valdo informaciją ir visą planavimo procesą, paskirstydama VF vietas, įvertinus prognostinius duomenis, gautus pasiūlymus dėl vietų paskirstymo ir PMĮ prašymus. Nereikia keisti galiojančio planavimo modelio ir šį modelį apibrėžiančio teisinio reglamentavimo. 	<ul style="list-style-type: none"> Profesinio mokymo planavimas vykdomas remiantis dviem klasifikatoriais (EVRK ir LŠK) ir tai apsunkina procesą, padaro jį sudėtingu. Dabartiniam modeliui įgyvendinti reikalingi santykinai dideli administraciniai ištekliai. Regionai (apskritis) ir savivaldybės neturi įtakos profesinio mokymo planavimo procese ir neatstovauja regioninių interesų. PMĮ turi ribotas galimybes įtakoti joms skiriamų vietų skaičių ir jų paskirstymą tarp švietimo sričių, mokymo formų ir mokymo programų. Nesukuriamos paskatos sėkmingai dirbančioms PMĮ įgyvendinti ilgalaikius projektus, skirtus teikti aukštesnės kokybės profesinį mokymą, atnaujinti programas, didinti priimamų moksleivių skaičių.

Šaltinis: sudaryta autorių

Tęsiant šiuo metu taikomo modelio įgyvendinimą, nebus išspręsta problema – pernelyg centralizuotas ir detalus priėmimo į profesinį mokymą planavimas, nebus sukurtos prielaidos pagerinti profesinio mokymo rezultatus ir geriau tenkinti darbo rinkos poreikius.

Alternatyvos modelis yra pateiktas 2 paveiksle.

2 pav. Status quo alternatyvos modelis

Šaltinis: sudaryta autorių

Tikėtina, kad geresnių rezultatų galima būtų pasiekti supaprastinus profesinio mokymo planavimo modelį ir imantis kitų veiksmų, skirtų gerinti profesinį orientavimą ir kelti profesinio mokymo kokybę (programų atnaujinimas atsižvelgiant į rinkos poreikius ir ateities prognozes, mokymo bazės stiprinimas ir kt.).

2.4.2. Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams

Pasirinkus šią alternatyvą, būtų atsisakoma detalaus centralizuoto planavimo pagal profesinio mokymo formas, kvalifikacijas ir PMĮ. Priimamų į PMĮ mokinių skaičius būtų tvirtinamas naudojant vieną klasifikatorių - LŠK (ŠMSM suinteresuotų šalių pateiktus siūlymus konvertuotų iš EVRK į LŠK). Vyriausybė tvirtintų tik bendrą VF vietų skaičių ir bendrą vietų skaičių kiekvienam regionui (apskričiai, savivaldybėms) pagal LŠK numatytas švietimo sritis, o

61,9%, 2020 m. - 62,1% ir 2021 m. - 65,1%. Absolventų dalis, kurie dirba samdomą darbą pagal savo kvalifikacijos lygį: 2019 m. - 60,0%, 2020 m. - 58,4%, 2021 m. - 60,9%

regionams būtų suteikta teisė paskirstyti vietas konkrečioms PMĮ. Šią funkciją, bendradarbiaudamos su savivaldybėmis, galėtų atlikti regionų plėtros tarybos.

Taip pat būtų pereinama nuo dabar taikomo vienerių metų planavimo modelio prie dvejų metų (arba dar ilgesnio) planavimo modelio. Atsižvelgiant į tai, kad bendras VF vietų skaičius ir jų paskirstymas kasmet keičiasi labai nežymiai, perėjimas prie ilgesnio laikotarpio neturėtų komplikuoti planavimo proceso, tačiau sumažintų planavimo proceso dalyvių sąnaudas, nes nebereiktų kasmet kartoti visų planavimo proceso etapų. Kasmet būtų atliekami tik kai kurie baigiamieji proceso planavimo veiksmai, susiję su papildomu priėmimu į atsilaisvinusias vietas.

Toks planavimo proceso pokytis leistų pereiti prie iš dalies decentralizuoto modelio, kai valstybė skiria finansavimą profesinio mokymo sistemai, bet atsisako detalaus planavimo ir VF vietų paskirstymo konkrečioms PMĮ. Nustatant tik bendrą VF vietų skaičių, detalus planavimas perkeliamas iš ŠMSM į regionų (apskričių ir savivaldybių) lygmenį. Regionų lygmeniu pagal švietimo sritis būtų paskirstomos kvotos PMĮ, o pačios PMĮ (PMĮ tarybos) skirtas kvotas paskirstytų pagal programas. Pažymėtina, kad regionų tarybos, geriau matydamos atstovaujamo regionų situaciją darbo rinkoje, galėtų tikslingiau identifikuoti pirminio ir tęstinio profesinio mokymo poreikius ir juos atliepti skirstant numatytas VF vietas.

6 lentelė. Alternatyvos „Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams“ privalumai ir trūkumai

Alternatyvos privalumai	Alternatyvos trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vieno klasifikatoriaus (LŠK) taikymas tvirtinant priimamų į PMĮ mokinių skaičių ir kasmetinio planavimo atsisakymas, supaprastintų ir padarytų aiškesniu planavimo procesą; ▪ Nereikėtų kasmet kartoti visų planavimo proceso etapų; ▪ Sumažėtų planavimo procese dalyvaujančių institucijų, įstaigų ir organizacijų administracinė našta. ▪ Daugiau savarankiškumo ir lankstumo būtų suteikiama regionams; šis aspektas ypač turėtų matytis didesnėse apskrityse (savivaldybėse), turinčiose daugiau PMĮ, kuriose mokymas vyksta pagal keliose švietimo srityse patvirtintas programas; ▪ Regionai įgytų didesnes galimybes formuoti PMĮ veiklą taip, kad geriau tenkintų konkrečios regiono poreikius; ▪ Tikėtina, kad PMĮ pirmiausia siektų plėsti savo veiklą tose srityse, kuriose yra pasiekę gerų rezultatų ir turi gerą vardą, tuo pačiu turėtų stiprėti PMĮ specializacija; ▪ Centralizuoto vietų paskirstymo atsisakymas leistų regionams (apskritims, savivaldybėms) lanksčiai perskirstyti neužpildytas vietas nelaukiant ŠMSM intervencijos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reikėtų parengti ir įveikinti regioninio lygmens profesinio mokymo planavimo modelį, suteikiant naujus įgaliojimus regionų plėtros taryboms; ▪ PMĮ specializacijos tendencijos nebūtinai atitiktų konkretaus regiono poreikius (tačiau regionai savo rankose išlaikytų poveikio svertus ir galėtų koreguoti šią tendenciją); ▪ Mažesni regionai, turintys nedidelį PMĮ skaičių, turėtų mažesnes galimybes pa(si)rengti trūkstamų kvalifikacijų specialistus vietos darbo rinkos poreikiams tenkinti.

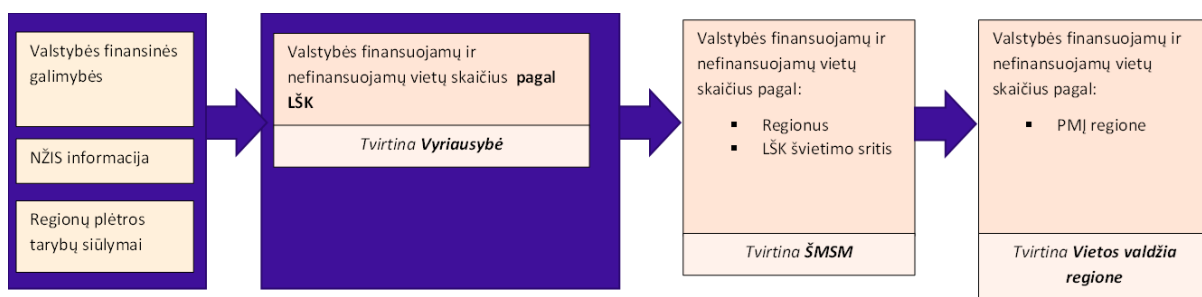
Šaltinis: sudaryta autorių

Visgi verta atkreipti dėmesį, kad dažnu atveju asmenų, pradedančių (tęsiančių) profesinį mokymą, ir PMĮ absolventų pasirinkimą lems ne tiek PMĮ ar potencialaus darbdavio vieta, kiek kiti aspektai (geras PMĮ ar būsimo darbdavio vardas, patrauklus atlyginimas, patrauklios darbo ir gyvenimo sąlygos). Todėl ateityje, kaip ir dabar, PMĮ neturėtų apsiriboti specialistų rengimu vien savo regionui.

Ši alternatyva siūloma kaip geriausias pasirinkimas, siekiant išspręsti problemą ir pasiekti laukiamą rezultatą.

Alternatyvos modelis yra pateiktas 3 paveiksle.

3 pav. Alternatyvos „Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams“ modelis

Šaltinis: sudaryta autorių

2.4.3. Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo PMĮ

Priėmimas būtų planuojamas PMĮ lygyje. Kiekviena PMĮ sudarytų planą, kiek ir į kokias vykdomas programas numato priimti mokinių ir pati tiesiogiai vykdytų priėmimo procesą. Įgyvendinus šią alternatyvą, Vyriausybė numatytų tik bendrą VF vietų skaičių, kurį ŠMSM pagal švietimo sritis paskirstytų regionams. PMĮ būtų suteikta teisė pačioms aktyviai konkuruoti rinkoje.

Taip būtų pereita prie iš dalies decentralizuoto modelio, kai valstybė skiria finansavimą profesinio mokymo sistemai, bet atsisako detalaus planavimo ir VF vietų paskirstymo PMĮ. Nustatant tik bendrą VF vietų skaičių, detalus planavimas būtų perkeliamas iš ŠMSM į PMĮ lygmenį. Tačiau ŠMSM netiesiogiai (dėka skiriamų kvotų) galėtų daryti poveikį kiekvienoje švietimo srityje priimamam moksleivių skaičiui. Didesnės kvotos būtų skiriamos PMĮ, kuriose rengiami „reikalingų“ kvalifikacijų moksleiviai konkrečiose švietimo srityse.

Kaip ir antros alternatyvos atveju, būtų pereinama nuo dabar taikomo vienerių metų planavimo modelio prie dvejų metų (arba dar ilgesnio) planavimo modelio.

7 lentelė. Alternatyvos „Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo PMĮ“ privalumai ir trūkumai

Alternatyvos privalumai	Alternatyvos trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Padidėjęs PMĮ savarankiškumas planuojant moksleivių priėmimą pagal švietimo sritis, programas/kvalifikacijas ir mokymo formas; ▪ Tiesioginis darbdavių bendradarbiavimas su PMĮ, didesnis jų vaidmuo planuojant moksleivių priėmimą ir galimybė tiesiogiai PMĮ pateikti reikiamų specialistų parengimo užsakymus; ▪ Kokybiškai moksleivius parengiančių PMĮ stiprinimas ir plėtra, naujų programų rengimas, ilgalaikis planuotas mokymui reikalingos infrastruktūros stiprinimas ir kryptingas veiklos planavimas; ▪ PMĮ, kurios turi mokymo programų keliose srityse, gautų daugiau savarankiškumo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Konkurencija tarp PMĮ rengiančių analogiško ar panašaus profilio specialistus gali laikinai paskatinti tam tikrų kvalifikacijų disbalansą (perteklių ar trūkumą) darbo rinkoje; ▪ Konkurencija tarp skirtinguose regionuose esančių PMĮ gali sąlygoti periferinių regionų mokyklų silpnėjimą ir moksleivių skaičiaus mažėjimą (ir atitinkamai profesinio mokymo koncentraciją didžiuosiuose regionuose – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos);

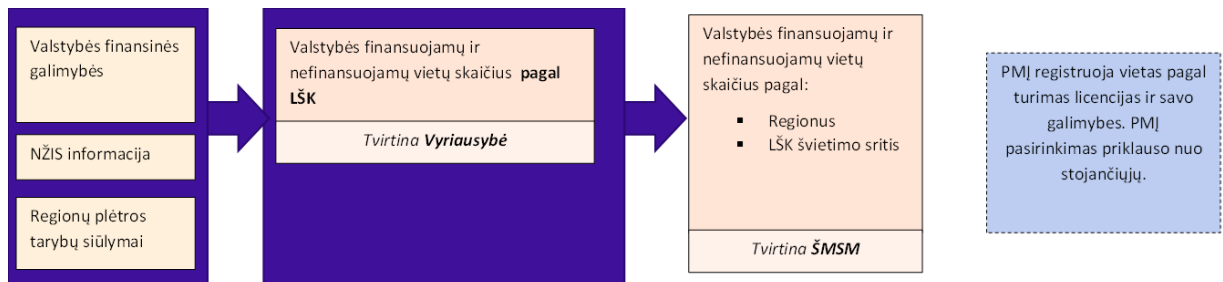
<p>perskirstyti VF vietas atsižvelgiant į savo stiprybes ir tam tikrų kvalifikacijų poreikį darbo rinkoje;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Perėjimas prie dvejų metų planavimo modelio leistų sumažinti planavimo procesui skiriamus administracinius išteklius. 	
--	--

Šaltinis: sudaryta autorių

Valstybė tik netiesiogiai galėtų sąlygoti rinkoje reikalingų kvalifikacijų rengimą, PMĮ pasirinktos programos ir į jas priimamų moksleivių skaičius nebūtinai atitiktų darbo rinkos poreikius.

Alternatyvos modelis yra pateiktas 4 paveiksle.

4 pav. Alternatyvos „Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo PMĮ“ modelis

Šaltinis: sudaryta autorių

2.4.4. Nereguliavimo alternatyva

Nereguliavimo alternatyva nėra susijusi su teisinės bazės pokyčiais, todėl nėra tinkama problemai išspręsti, jeigu jos priežastys yra susijusios su galiojančio teisinio reguliavimo trūkumais. Todėl nereguliavimo alternatyva nėra tinkama profesinio mokymo planavimui tobulinti.

2.5. Siūlomos priemonės problemai spręsti

Įvertinus aptartų alternatyvų privalumus ir trūkumus, antroji alternatyva („Planavimo proceso transformacija suteikiant daugiau savarankiškumo regionams“) buvo pasirinkta kaip geriausia problemai išspręsti ir jos priežastims pašalinti. Žemiau aptariamos konkrečios priemonės, reikalingos įgyvendinti šią alternatyvą.

Sėkmingas šios alternatyvos įgyvendinimas be kita ko priklausys, nuo kai kurių kitų pokyčių, nebūtinai tiesiogiai susijusių su profesiniu mokymu (tolesnis mokymosi visą gyvenimą sistemos tobulinimas, naujo profesinio orientavimo modelio įdiegimas ir kt.).

Šios alternatyvos įgyvendinimas leistų patobulinti priėmimo į PMĮ planavimo modelį, kuris taptų aiškesnis visiems proceso dalyviams ir sudarytų prielaidas suinteresuotoms šalims aktyviau įsitraukti į sprendimų priėmimą, nes:

- Tvirtinant ir paskirstant priimamų į PMĮ mokinių skaičių būtų naudojamas vienas klasifikatorius (LŠK).
- Daugiau savarankiškumo ir lankstumo būtų suteikiama regionams (apskritims ir savivaldybėms).
- Regionai įgytų didesnes galimybes formuoti PMĮ veiklą taip, kad geriau tenkintų konkretaus regiono darbo rinkos poreikius; taip būtų praktiškai įgyvendinamas šalies tikslas gerinti regionų savarankiškumą ir atsparumą.

- Centralizuoto vietų paskirstymo atsisakymas leistų regionams lanksčiai perskirstyti neužpildytas vietas nelaukiant ŠMSM intervencijos.

Siūlomi tokios konkrečios priemonės, kurios leistų pašalinti problemas priežastis ir išspręsti (ar bent jau sušvelninti) problemą:

- Nustatyti, kad VF profesinio mokymo vietų planavimo procesas visuose lygmenyse (Vyriausybės, ŠMSM, regionų tarybos ir PMĮ) vykdomas remiantis vienu klasifikatoriumi (LŠK), pagal jame apibrėžtas švietimo sritis.
- Nustatyti, kad planavimo procesas visuose lygmenyse vykdomas ne vienerių, o dvejų metų ciklais, Vyriausybei suteikiant įgaliojimus nustatyti preliminarų profesinio mokymo VF vietų skaičių 2 metams, kuris būtų kasmet peržiūrimas ir koreguojamas atsižvelgiant į darbo rinkos ir šalies poreikius.
- Įgalinti švietimo, mokslo ir sporto ministrą 2 metų laikotarpiui nustatyti planuojamą VF vietų skaičių pagal LŠK apibrėžiamas švietimo sritis ir regionus (apskritis ir savivaldybes), neviršijant Vyriausybės patvirtinto preliminarus vietų skaičiaus.
- Numatyti galimybę regionams vykdant priėmimą į kitą švietimo sritį perkelti ne daugiau nei 10 procentų nuo planuoto bendro VF vietų skaičiaus (taikoma tuo atveju, jeigu liko neišnaudotų VF vietų).

2.6. Poveikio tikslinėms grupėms vertinimas

Šioje dalyje yra identifikuojamas teigiamas ir neigiamas galimas poveikis tikslinėms grupėms. Poveikis yra vertinamas šioms tikslinėms grupėms: a) darbdaviams; b) asmenims, norintiems studijuoti PMĮ; c) PMĮ, dėstytojams, PMĮ taryboms ir administracijai; d) regionų plėtros taryboms; e) planavimo proceso dalyviams.

Taigi tikėtinas pasirinktos alternatyvos įgyvendinimo poveikis tikslinėms grupėms yra toks:

- **Darbdaviai:**
 - Teigiamas poveikis:
 - Padidėjęs regionų savarankiškumas leistų sustiprinti darbdavių vaidmenį planuojant profesinio mokymo pasiūlą (tiesioginis dalyvavimas apklausose, regionų plėtros tarybų patariamuosiuose organuose, PMĮ tarybose).
 - Tikėtina, kad gali pagerėti įmonių aprūpinimas trūkstamų kvalifikacijų darbuotojais (tačiau reiktų turėti galvoje, kad darbuotojų įsidarbinimą / paklausos darbo rinkoje tenkinimą lemia ne tik planavimo pokyčiai, bet ir daugelis kitų aspektų, paminėtų poveikio vertinimo pažymoje).
 - Neigiamas poveikis:
 - Didesnė administracinė našta dalyvaujant priėmimo planavimo procese.
- **Asmenys, norintys studijuoti PMĮ:**
 - Teigiamas poveikis:
 - Didėjantis PMĮ savarankiškumas, didėjanti konkurencija tarp PMĮ, auganti profesinio mokymo kokybė sukurs geresnes tinkamų programų pasirinkimo galimybes ir geresnes perspektyvas darbo rinkoje po PMĮ baigimo.
- **PMĮ, dėstytojai, PMĮ tarybos ir administracija:**
 - Teigiamas poveikis:
 - PMĮ atsirastų sąlygos profesinio mokymo stiprinimui, lankstesniam prisitaikymui prie darbo rinkos poreikių, moksleivių skaičiaus didinimui, ilgalaikiam plėtros planavimui ir lyderystei regiono lygmeniu; teigiamą poveikį pirmiausia pajus kokybiškas mokymo paslaugas teikiančios PMĮ.
 - Administracinės naštos sumažėjimas susijęs su sprendimų derinimu su ŠMSM įvairiuose planavimo proceso etapuose.
 - Neigiamas poveikis:
 - PMĮ, neturinčioms pakankamai kvalifikuotų dėstytojų, tinkamos mokymo infrastruktūros, šiuolaikinius reikalavimus atitinkančių programų bus sunku

- konkuruoti su PMĮ, teikiančiomis kokybiškesnes mokymo paslaugas; vidutinės trukmės laikotarpiu tokiose PMĮ gali sumažėti moksleivių skaičius, jos gali susidurti su finansiniais sunkumais ir baigti savo veiklą arba bus priverstos prisijungti prie kokybiškesnes paslaugas teikiančių PMĮ; tokių PMĮ dėstytojams ir administracijos darbuotojams gali tekti keisti darbo vietą.
- Nesugebėjimas prisiimti atsakomybę ir savarankiškai priimti pagrįstus sprendimus, gali neigiamai paveikti kai kurių PMĮ veiklą.
- Padidėjęs žmogiškųjų išteklių poreikis bendradarbiavimui su socialiniais partneriais ir kitomis suinteresuotomis šalimis.
- **Regionų plėtros tarybos:**
 - Teigiamas poveikis:
 - Atsiranda galimybė lanksčiau reaguoti į vietos darbo rinkos poreikius ir juos atliepti.
 - Regionų tarybos įgauna daugiau svertų dalyvauti formuojant profesinio mokymo pasiūlą.
- **Planavimo proceso dalyviai:**
 - Teigiamas poveikis:
 - Sumažėja planavimo administracinė našta.
 - Planavimas tampa paprastesnis ir aiškesnis planavimo sistemos dalyviams.
 - Neigiamas poveikis:
 - ŠMSM lieka prievolė konvertuoti iš EVRK į LŠK.

2.7. Poveikio vertinimo rezultatai atskiroms sritims

Vertinant siūlomą alternatyvą identifikuotos sritys, kurioms gali pasireikšti poveikis. Poveikis yra nustatomas šioms sritims:

- Verslo sąlygoms.
- Užimtumui.
- Inovacijoms.
- Reguluojamai sričiai (profesiniam mokymui).
- Regionų plėtrai.

Poveikis verslo sąlygoms. Atsirastų galimybė darbdavių atstovams prisidėti prie profesinio mokymo pasiūlos planavimo, tiesiogiai dalyvaujant planavimo procese. Kvalifikuotų darbuotojų pasiūla prisidėtų prie atskirų regionų gyvybingumo didėjimo plėtojant ir gerinant verslo sąlygas. darbdaviai, galėdami įtakoti kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos augimą konkrečiame regione, vykdytų verslo plėtros darbus, verslui atsirastų paskata kurtis regionuose. Stiprėjant bendradarbiavimo tradicijoms tarp verslo ir PMĮ, daugėtų atliekančių praktiką ar besimokančių pameistrystės mokymo forma. .

Poveikis užimtumui. Užtikrinus geresnį pasiūlos ir paklausos balansą vietos darbo rinkoje, turėtų padidėti absolventų įsidarbinimo pagal įgytą kvalifikaciją rodikliai, sumažėtų nedarbingų ir toliau nesimokančių absolventų skaičius..

Poveikis inovacijoms. Gerėjant kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlai, būtų kuriamos palankesnės sąlygos regionuose kurtis inovatyviems verslams (nors tokių verslų įkūrimą ir jų sėkmingą veiklą lemia visas kompleksas sąlygų). Atsirastų daugiau suinteresuotų šalių galinčių inicijuoti ar vystyti verslo inovacijas. Stiprėtų galimybės atsižvelgti į skaitmenizacijos, žaliojo kurso, pramonės 4.0. poveikį darbo rinkos tendencijoms ir paklausos atitikčiai atitinkamai plėtojant profesinio mokymo programų pasiūlą.

Reguluojamai sričiai (profesiniam mokymui). Profesinio mokymo planavimas taptų lankstesnis. Atsirastų galimybė stiprinti PMĮ teikiamų paslaugų atitiktį darbo rinkos poreikiams, gerinti absolventų įsidarbinimą, mažinti mokinių iškritimo rodiklius.

Poveikis regionų plėtrai. PMĮ absolventai geriau atitiks vietos darbo rinkos poreikius, atsiras geresnės galimybės plėsti verslą, pritraukti investuotojus, didinti regionų gyventojų pajamas ir ekonominę regionų situaciją.

2.8. Informacija apie viešąsias konsultacijas (ŠMSM duomenys)

Rengiant poveikio vertinimą surengtos viešosios konsultacijos su suinteresuotomis šalimis.

ŠMSM sudaryta **darbo grupė**, kurios pagrindinis tikslas – parengti siūlymus profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatymui. Darbo grupę sudarė įvairių institucijų (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos PMĮ asociacijos, Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Užimtumo tarnyba), PPMI Group, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro) atstovai.

2021 m. rugpjūčio 27 d. organizuota **apskrito stalo diskusija** su atsitiktinai pasirinkto Klaipėdos regiono darbdaviais, savivaldos atstovais, Užimtumo tarnybos atstovais, PMĮ atstovais, kurios tikslas buvo aptarti Klaipėdos regiono įgūdžių poreikius, profesinio mokymo pasiūlos planavimą, švietimo sistemos pasiūlos ir darbo rinkos poreikių atitikties stiprinimą. Diskusijos metu pabrėžta, kad nepatenkinama kvalifikuotų darbuotojų paklausa, darbdaviai akcentavo poreikį įsitraukti į priėmimo proceso planavimą.

2021 m. rugpjūčio 31 d. ir rugsėjo 10 d. **fokus grupės diskusijos** su Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti. Šios konsultacijos tikslas - identifikuoti problemas, dėl kurių kyla problemos planuojant ir vykdant priėmimą į profesinį mokymą: priėmimo planavimas pagal EVRK, centralizuotas priėmimas, planavimo lygmenys. Fiksuoti esamo reglamentavimo probleminiai taškai dėl planavimo pagal kvalifikacijas ir programų suteikiančių kelias kvalifikacijas, aptartos galimybės organizuoti priėmimą, vietas paskirsčius pagal švietimo sritis ir regionus. Svarstyta, kaip naujame planavimo modelyje suderinti asmenų ir darbo rinkos poreikius.

2021 m. rugsėjo 10 d. organizuotas **viešasis klausymas** PMĮ vadovams, skirtas sudaryti galimybę PMĮ vadovams ar kitiems atstovams kartu su profesinio mokymo įstatymo projekto rengėjais tiesiogiai įsitraukti į klausimų svarstymą. Diskusijoje išreikštos abejonės dėl mažesnių mokyklų galimybių konkuruoti, pabrėžti dabartinio reglamentavimo trūkumai, susiję su pernelyg detaliu planavimu iki savivaldybių ir mokymo įstaigų lygio, aiškių kriterijų stokos bei esamo modelio nelankstumo..

2021 m. rugsėjo 10 d. **paskelbtas kvietimas e-pilietis** suinteresuotoms grupėms ir visuomenei teikti siūlymus dėl priėmimo į profesinį mokymą reglamentavimo pakeitimo keičiant Profesinio mokymo įstatymo 18 straipsnį (iki spalio 1 d.). Siūlymų negauta.

Kuriame pamatus pagrįstiems ir
įžvalgiems viešosios politikos sprendimams